

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

23/9/1988

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΡΑΔΟΥ- ΖΙΟΥ ΚΑΙ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ ΔΗΜ. Φ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

Μετά το οικτρόν τέλος της πρώτης πολιορκίας του Μεσολογγίου, τον Δεκέμβριον 1822, ο Τουρκικός στρατός υπεκρεώθη εκ της αποτυχίας του αυτής και του ενσχύφαντος βαρυτάτου χειμῶνος να αποσυρθεῖ εἰς τὰ κέντρα του, τὴν Ἠπειρὸν καὶ Θεσσαλίαν. Πρὸς τοῦτο δὲ χωρίσθη εἰς δύο στρατιάς, μίας ἐκ 3000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Σκόνδρα Πασά, ἡ ὁποία ἀμέσως μετὰ τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας ἐπροχώρησε εἰς τὰ Ἄγραφα διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τῆς ἀλλῆς, ἰσῆς δυνάμεως ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ὁμέρ Βρυώνην ἡ ὁποία ἐκίνησε ταυτόχρονα πρὸς Ἠπειρὸν.

Ἡ στρατιά τοῦ Σκόνδρα Πασά, ὅταν κατὰ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1823 ἐφθασε εἰς θῆσιν Σοβολάχου Ευρυτανίας ἐπέστη ἀκάθεκτον ἐπιθε-

σιν τοῦ ἀρματολῶ τῶν Ἀγρῶν, Γ. Καραϊσκάκη, ὁ ὁποῖος ὡς αὐτός-γράφει ὁ Ν. Κασομούλης-δασχισὸς ταχιομισμένα βουὰ τῶν Ἀγρῶν καὶ τοῦ Ραδοβύζου, μετ' ὀλίγας ἐκατοντάδας ἀνδρῶν ὅταν συνήμνησε τὴν στρατιάν τοῦ Σόνδρα εἰς τὴν ἀνωτέρω θῆσιν κυριαλεκτικῶς τὴν διέδουσε. Ἔτσι ὁ Πασάς μὴ δυνάμενος πλέον νὰ προχωρήσῃ εἰς Θεσσαλίαν ἠναγκάσθη διὰ διαφόρων πόρων τοῦ Ἀχελῷου, μετὰ πολλὰς ἀπωλείας, νὰ φθάσῃ εἰς Καρθουσιάν καὶ ἐκεῖθεν μετὰ ὑπολείματα τοῦ στρατοῦ τοῦ Βρυώνη, εἰς κακὴν κατάστασιν νὰ περάσῃ μαζὶ εἰς Πρέβεζαν.

Ἡ ὀρμητικὴ αὐτὴ ἐκτέλεσις τοῦ Καραϊσκάκη κατὰ στρατιάς τοῦ Σκόνδρα ἐπροκάλεσε ὡς ἤτο ἐπόμενον θάνατον καὶ ἰκανοποίησιν ἐς τὰ ἀνά τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα μαχόμενα στρατεύματα. Ἡ-

τοῦ ἕνα νίκη ἡ ὁποία ἐσφράγιε εἰς πρῶτον στάδιον τὴν ἀποφασιστικότητα καὶ τὴν στρατηγικὴν ἰδιοφυίαν τοῦ ἀνδρός. Εἰς τὸν θρύλον τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς τὴν γεναιότητα τοῦ Ἀνδρούτσου ἡ τοῦ Παπαφλέσα παρουσιάζεται τῶ-καὶ ἤτο δὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνας μίᾳ σημαντικῇ νικῇ τῆς ἐπανάστασεως. Ὑπάρχον ὅμως καὶ μερικοὶ τοὺς ὁποῖους ἡ περίληψις αὐτῆς νίκης τοὺς ἐπινοήσῃσε καὶ ἐπηύξησε τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκθρόνιστον μετὰ τὴν ἐπίσταν ὁποῦ τίνος χρόνου ἐτρέφον τὸν φόβον των. Ἦτο δὲ μοραίων ὁπο αὐτοὺς πολὺ σύντομα νὰ δοκιμάσῃ τὴν περιπέτειαν αὐσπάρτου κατηγορίας εἰς τὴν δίκην τοῦ Αἰτωλικῆς ἡ δὲ πατρίδα τοῦ τοῦ Ραδοβύζου ὅπως καὶ τὰ Τζουμέρκα καὶ τὸ Μαλακῶσι τοιαύτην καταστροφὴν ὁμοίαν τῆς ὁποίας δὲν εἶχαν γνωρίσει ἕως τότε. συνεχίζεται

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

14/9/1984
2

συνέχεια από το προηγούμεν.

Και αυτοί ήσαν οι Ιωάννης Ράγκος οπλαρχηγός του Άνω Βάλτου, Γεώργιος Τσόγκας οπλαρχηγός του Ξηρομέρου, Νικόλαος Στουρνάκης οπλαρχηγός Αοπροποτάμου, Γρηγόρης Λιασκιάς οπλαρχηγός Κλινοδού και τινες άλλοι οι οποίοι όλο μαζί ηκολούθησαν τον ίσκιον του Αλ. Μαυροκορδάτου Γενικού Διευθυντού Δυτικής Χέρσου Ελλάδος. Ο τελευταίος έξυπνος πολιτικός, ίσως και περισσότερο των άλλων της εποχής του, υπέρμετρος όμως φιλόδοξος, αφού ήλθεν εις την Ελλάδα τον Ιούνιον 1821, εσκέπτετο τον τρόπον με τον οποίον θα ηδύνατο μίαν ημέραν να φθάση εις τα ανώτατα αξιώματα της Ελλάδος. Έόλεπεν όμως ότι εμπόδιον εις τας φιλοδοξίας του θα ήσαν εκείνοι οι οποίοι πρώτοι εκίνησαν την επανάστασιν και είχαν δημιουργήσει ένα θρόνον γύρω από το πρόσωπον των και έχαιρον μιας καθολικής φήμης ως γενναίοι πολεμιστάι όπως ο Θ. Κωλοκοτρώνης εις την Πελοπόννησον, ο Ανδρούτσος εις την Ρούμελην, ο Υψηλάντης κλπ. Έπρεπε και αυτός κάποιον να στηρίξη τας φιλοδοξίας του, και να συνδεθή με ανθρώπους οι οποίοι και αυτοί έχαιρον κάποιαν φήμην ως πολεμιστάι διέθετον δε και δύναμιν στρατιωτικήν. Ο νικητής του Σοβολάκου δεν ήτο δυνατόν να γινή ουραγός πολιτικών επιδιώξεων αλλά ούτε και φίλος του. Άλλως τε υπήρχε και κάποια ψυχρότης μεταξύ των, αφ' ότου ο Καραϊσκάκης απεμάκρυνε από τα Άγραφα τον φίλον του, Ράγκον δια να εγκαταστήσῃ αυτός εκεί ως αρ

ματολός των.

Από τον πρώτον χρόνον της επαναστάσεως εκυριάρχει εις τον χώρον της Δυτικής Ελλάδος και της Ηπειρου η προσωποπότης του Μάρκου Μπότσαρη και των Σουλιωτών του. Εις αυτόν εβάσισε τας ελπίδας και κατά παράκλησιν αυτού έφθασε το καλοκαρι του 1822 μέχρι της Πλάκας του Μούρτου και του Πέτα δια να βοηθήση τους αποκλεισθέντας εις την Κιάφαν Σουλιώτας. Και εάν οι Σουλιώται του Μπότσαρη εοτάθησαν επ' όρκε τον χρόνον εις το πλευρόν του, τούτο έπραξαν από την ανάγκην την οποαν ειχον να βοηθήσουν το Σούλι και τώσας άλλας οικογενείας Σουλιωτών οι οποίοι ειχον καταφύγη πρόσφυγες εις το Μεσολόγγι.

Κατά τον χειμώνα του 1823-1824 δεν εσημειώθησαν επιχειρήσεις των επαναστατών κατά των Τούρκων εις την περιοχήν Αιτωλοακαρνανίας και έτσι τα στρατεύματα ησύχαζον εις το Μεσόγγι και τα γύρω χωριά. Λόγω όμως της απραξίας αυτής ο αριθμός των καθημερινώς προσερχομένων προς κατάταξιν ήύσανε και έτσι εδημιούργησαν σοβαρόν πρόβλημα εφοδιασμού και μισθοδοσίας των. Οι ήθύνοντες τα πράγματα της Δυτικής Ελλάδος ευρέθησαν εις δύσκολον θέσιν και κατά την συνέλευσιν των Οπλαρχηγών, της 17ης Δεκεμβριου 1823 εις το Αιτωλικόν, ηναγκάσθησαν να λάθουν απόφασιν περιορίζουσαν την δύναμιν των ανδρών εκάστου σώματος η σπλαρχηγού εις σύνολον 3000 ανδρών.

Αλλά και πάλιν ο περιορισμός αυτός δεν έλυσε το ζή

τημα και αρχομένου του έτους 1824 η κατάστασις επεδεινώθη. Τα στρατεύματα ήρχισαν να πεινούν, η μισθοδοσία ήτο ανεπαρκής και αυτιώται εκ της ανάγκης αυτής εγινοντο θάρους εις τους κατοίκους, οι οποίοι ήρχισαν να δυσσχετούν από τας πιέσεις πεινασμένων στρατιωτών και να διαμαρτύρονται εις τον Γενικόν Διευθυντήν και να ζητούν την απεμάκρυσιν των από το Μεσολόγγι και το Αιτωλικόν. Οι στρατιώται συνεισβισμένοι εις λεηλασίας κατά τας διαφόρους μετακινήσεις των από μιας περιοχής εις άλλην, ήρχισαν να παραπονούνται δια την στασιμότητα των στρατευμάτων εις την οποίαν ήσαν καταδικασμένα.

Ο Μαυροκορδάτος δια να δώση διέξοδον εις όλην αυτήν την κατάστασιν ικανοποίησαν τους Μεσολογγίτας πλύδε περισσότερο τα στρατεύματα του απεφάσισε να τα απομακρύνη από το Μεσολόγγι εις περιοχάς καταδικασμένους έτσι εκ των προτέρων εις αγρίαν λεηλαλόγγι και τα γύρω χωριά και καταστροφών. Και δια την ικανοποίησιν αυτήν επέλεγησαν αι περιοχαί Ροδοβυζίου, Τζουμέρκων και Μαλακισίου. Δια τας περιοχάς αυτές παρρησίας του Καραϊσκάκη, Μπακόλα και Κοτελιδα συνεφώνουν όλοι οι περι τον Μαυροκορδάτου συνεχίζεται

15-16 / 9 / 1984

3

Ο ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ

σελίδα 4

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

συνέχεια απ το προηγούμενο
ροκορδάτου. ΟΝότις Μπό-
τσαρης διότι το Ραδοβύζι ή-
το πατριδα του Μπαχόλα φο-
νέως του αδελφού του Κιτ-
σου, εις την 'Αρταν κατά το
1813, τα δε Τζουμέρκα πα-
τριδα του Κοτελιδα γαμβ-
ρού και συντρόφου του Μπα-
κόλα.

Ο Ιωάννης Ράγκος διότι ει-
χε το πάθος κατά του Κα-
ραϊσκάκη εκδιώξαντος αυτόν
την άνοξιν του 1822 από τα
'Αραφα, δια να εγκαταστα-
θή ο ίδιος εκεί ως αρματο-
λός, το δε Ραδοβύζι ήτο και
αυτού πατριδα, αφού εκεί
εις την Σκουληκαράν εγεν-
νήθη και εμεγάλωσε και ε-
κει ειχεν συγγενεις από την
μάννα του.

'Ηθελε και ο Τσόγκας τη
εκστρατειαν αυτήν με τον
σκοπόν να αδυνατίση τον α-
ντιπαλον του Ανδρέαν 'Ισ-
κου οπλαρχηγόν του Κάτω
Βάλτου εις μίαν περιοχίν ό-
που ειχεν και αυτός κάποι-
αν επιρροήν, ο δε Νικ. Στου-
ρνάρης δια να εκδηκθί τους
Ραδοβυζινούς και Τζουμερ-
κιώτας, οι οποίοι ακολουθή-
σαντες τον Καραϊσκάκη εις
τας κατά των Αγράφων και
έπειτα του Ασπροποτάμου
ατυχή αυτήν. εκοσταετας ε

ναγιά του Αιτωλικού δια να
δρασθή κατά τα τέλη Μαρ-
τιου 1824 επι προδοσα πα-
ρά δικαστών του περιβάλλο-
ντος του Μαυροκορδάτου.

Κατά την δικην ουδέν στοι-
χειον εις θάρος του προέκυ-
ψε και η κατηγορα η οποία
εσκηνοβετήθη από τον Μαυ-
ροκορδάτου και τους φίλους
του κατέρρευσε.

Ολίγον μετά την δικην ο
Καραϊοκάκης ακολουθούμε-
νος από Βαλτινούς, Ραδοβυ-
ζινούς και Τζουμερκιώτας ε-
ως επτασσοους εξεστράτευ-
σε κατά του Ασπροποτάμου
δια να εκδιώξη εκειθεν τους
αρματολούς του Στουρνά-
ρην και Ράγκον τους σποι-
ους επροστάτευε εκει ο Μαυ-
ροκορδάτος. Όταν επέρασε
τον Αχελών ('Ασπρον) με
ταφρόμενος επι φορειου άρ-
ριστος, εκτυπήθη από 'Ελ-
ληνας και Τούρκους μαζί
και ηναγκάσθη να επιστρέ-
ψη εις Βάλτον.

Τώρα μετά την εκστρα-
τειαν αυτήν εις την οποίαν
έλαβον μέρος όλα σχεδόν
τα Τζουμέρκα και Ραδοβύ-
ζια δεν εχρείασθη δια τον
Μαυροκορδάτου η ανάγκη
να κρατήση τα προσήματα.
ειχαν αρχισει να εξέρχονται

του Μεσολογγίου και Αιτωλι-
κού, από τέλη Φεβρουαριου
υπό τας ευλογιας της εκκλη-
σιας εις γενομένην λειτουρ-
γίαν και τας ευχάς του Διευ-
θυντού, ήσαν δε συγκεντρω-
μένα εις Μαχαλά διετάχθη
σαν να αναχωρήσουν. Ειδο-
ποιήθησαν επίσης και οι Ι.
Ράγκος και Νικ. Στουρνά-
ρης όπως διαδοούν τον Αχε-
λών και εγινούν με τα εξ
Ακαρνανιας στρατεύματα.

'Ετσι κατά τα τέλη Μαΐου
1824 ήρχισαν να ανέρχονται
τον Βάλτον τα απελευθερωτι-
κά στρατεύματα του Μαυρο-
κορδάτου με κατεύθυνσιν το
Ραδοβύζι, υπό τους, στρατη-
γόν Γεώργιον Τσόγκαν, χιλι-
άρχους Δήμον Τσέλιον, Λι-
ναγνώστην Καραγιαννόπου-
λον και Κώσταν Οικονόμου,
ενώ ταυτοχρόνως διήρχετο
την γέφυραν Κοράκου ο Ράγ-
κος και οι Στουρνάρης και
Λιακάτς τον Αχελών εις
την περιοχίν Μερκόβου
(Μυροφύλλου). Και όλοι με
δύνομιν ανδρών έως 1200,
δια να επιβάλουν την τά-
ξιν εις την περιοχίν όπως
την ηγνούουν αυτοι και ο Μαυ-
ροκορδάτος.

συνεχίζεται

ληλάττησαν το Αρματολοικί και έτσι προσεχώρησε και αυτός εις εκδικητικὴν αὐτὴν ἐκστρατεῖαν, ὅπως και δια τὸν ἴδιον λόγον και ὁ Γρηγόρης Λιγκατάς αρματολὸς Κληροβού. Διὰ να μη ἀντιληφθούν το σχέδιον τῆς ληστρικής αὐτῆς ἐπιχειρήσεως οἱ κάτοικοι τῶν ἀνωτέρω περιοχῶν και ἀντιδρᾶσάν κατ' αὐτῆς, ἀνεκοινώθη εις το Μεσολόγγι ὅτι τὰ στρατεύματα θα ἐξήρχοντο δια να κτυπήσουν το Φρούριον τῆς Ναυπάκτου.

Του Καραϊσκάκη ὁμως ἐξ ἀρχῆς δεν διέφυγε ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας και ἠπειλήσε ὅτι ἢ το ἀποφασισμένος να ἀντιδράσῃ και να κτυπήσῃ ἐκεῖνον ὅστις θα ἀπετόλιμα ἐκστρατεῖαν λεηλασίας κατὰ τοῦ Ραδυβυζίου. Ἀφού ἀπεκαλύφθησαν οἱ σκοποὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς, τότε ἠκολούθησε ἄλλη ἀνακοινώσις τοῦ Διευθυντοῦ ὅτι ἡ ἐκστρατεία θα ἐστρέφετο κατὰ τοῦ Φρουρίου τῆς πόλεως Ἄρτης, ἐπιχειρήσιν τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀρκετοῦ χρόνου συνίστα και ὁ Λόρδος Βύρων. Και πάλιν ὁ Καραϊσκάκης ἀντελήφθη το ψεύδος τῆς ἀνακοινώσεως και ἐσπευσε να ἐδοποιήσῃ τοὺς συγγενεὶς και φίλους του, εις το Ραδοβύζι και Τζουμέρκα περὶ τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον ἀπὸ Ἕλληνας τῶρα διέτρεχον. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἤμε ἄλλας ψευδεὶς καταθέσεις τοῦ Βουλιθώτη συγγενοῦς του Ράγκου, ὠδήγησεν τὸν Καραϊσκάκην ἀφωστῆν εις τὸ Πα

17-18 / 9 / 1984

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

συνέχεια από το προηγούμεν.

Την 3ην Ιουνίου 1824 τα άνω στρατεύματα εισήλθον εις την Σκουληκαράν. Οι κάτοικοι της περιοχής τρομοκρατημένοι από την απρόβλεπτον αυτήν εμφάνισιν Ελληνικών στρατευμάτων εκεί όπου δεν υπήρχον Τούρκοι γνωρίζοντες όμως τας αντιθέσεις των στρατηγών προς τους συμπατριώτας των σπληαρχηγούς, προσεφέρθησαν να ικανοποιήσουν αυτά εις τρόφιμα, ρουχισμέν και άλλα είδη. Εις τους κατοίκους οι στρατηγοί ισχυρίσθησαν ότι η εκστρατεία των αφειλετο εις την επιθυμίαν του Μαυροκορδάτου και αυτών των ιδίων, όπως επιβάλλουν την τάξιν εις την περιχώρην προς δε ενθαρρύνουν τους κατοίκους εις ξεσηκώμα κατά των εχθρών, ενώ παραλλήλως λεηλατούντες ε ξεσηκωναν τα πράγματα από τα σπίτια των κατοίκων. Την διαν ημέραν οι στρατηγοί γράφουν εις τον Μαυροκορδάτον.

«Σκουληκαριά 3η Ιουνίου.

Το τμήμα τούτο δεν επιράχθη τελείως και ημείς φερόμεθα με πολλήν προσοχήν δια να μην λάθουν καμμίαν ενόχλησιν οι κάτοικοι μάλιστα και εις τας ζωοτροφάς, όπου διορίζομεν να μας συνάξουν πηγαίνομεν με άκραν οικονομίαν, δια να μη τους βαρύνωμεν. Όλοι οι εντόπιοι ήλθον προθύμως εις απάντησιν μας δοξάζοντες τον θεόν σπού τους ελευθερώσαν από τον ζυγόν και μας επρόβαλεν με ζήλον να συμ

πολεμήσουν με ημάς, όπου και όπως θέλομεν. Καταγινόμεθα λοιπόν τώρα να τους διοργανώσωμεν, διρίζοντες ένα από κάθε χωρίον επάνω εις τους χωριανούς του, και δύο, τους καλύτερους από αυτούς επάνω εις όλους δια να είναι εις ευταξίαν τα πράγματα των. Είναι δε αναγκαίον να παρθούν μέτρα διά τους υπόπτους τούτου του τμήματος, καθώς ιδιαιτέρως αναφερόμεθα...

Μένομεν με το προσήκον σέβας

Γ. Τσόγκας στρατηγός, Ιωάν. Ράγκος στρατηγός.

Αφού ετερμάτισαν την αποστολήν των εις την Σκουληκαράν το βράδυ της ίδιας ημέρας έφθασαν εις τομίαν ώραν απέχον χωρίον Βελεντζικόν όπου επονέλαθον τα ίδια. Το πρωί της επομένης γνωρίζουν την άφίξιν των εις τον Μαυροκορδάτον.

«Βελεντζικόν 4 Ιουνίου.

Εκλαμπρότατε, Εψές ήλθομεν και εδώ εις το Βελεντζικόν, πλησόν των σπόρων των Τζουμέρκων και εσυνάχθησαν οι κάτοικοι της επαρχίας Ροδοβυζίου οι οποίοι, εν μεν διά την φιλογένησιν των και άλλο διά την δύναμιν μας παρεκινήθησαν να συμμαχήσουν με ημάς, κατά του εχθρού. Βλέποντες ημείς και αυτοί ότι, χωρίς να διορισθή ένας αρχηγός των αρμάτων δεν διευθύνεται κανένα πράγμα ούτε εμφανίει πέρ του κοινού συμφέροντος εις πράξιν κανένα σχέδιον υπερασπίσαμεν κοινή γνώμη και εκλέξαμεν αρχηγόν των αρμάτων τον Κώσταν Οικο-

νόμου εις δε την επιστάσιν των πολιτιών της Επαρχίας τον Πάνον Στούμπον καθώς θέλετε πληροφορηθή από το έγγραφον των ιδίων επαρχιωτών...

Μένομεν με το προσήκον σέβας, Γ. Τσόγκας στρατηγός, Ι. Ράγκος στρατηγός»

Η πράξις διορισμού φιλικών προς τους στρατηγούς προσώπων έχει ως εξής:

«Οι του τμήματος Ροδοβυζίου της Άρτης πεόκριτοι και επίλοιποι Έλληνες φανερώνομεν ότι με την άδειαν των στρατηγών Γεωργ. Τσόγκα και Γιαννάκη Ράγκου και χιλιάρχων Αν. Καραγιάννη και Δ. Τσέλιου και με την ημετέραν γνώμην του τμήματος συμφώνως εκλέχθη αρχηγός των αρμάτων ο Κώσταν Οικονόμου και είναι εις χρέος να εκτελή και να ακολουθή τας της Διοικήσεως διαταγάς και των στρατηγών και σποίς εσημών των επαρχιωτών ήθελε δείξει την παραμικράν απείθειαν να παδεύεται αυστηρώς από τους νόμους και διά το γενικόν κολόν να το συνεργούν με το Πάνον Στούμπον επιστάτην των πολιτικών υποθέσεων και διδομέν το παρόν μας έγγραφον και υπεφαινόμεθα.

Τη 4 Ιουνίου 1824 Ντόβρα (Βελεντζικού) Γ. Τσόγκας, Γιαννάκης Ράγκος, Αναγνώστης Καραγιάννης, Δήμος Τσέλιος, Κωνσταντής Δημητράκης και χώρα Βελεγκιώτων, Γιαννάκης Βασιλίας και επίλοιποι Κατασοβράνιοι, Πά

συνεχίζεται

29/9/1984
5

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

συνέχεια από το προηγούμενο. Στούμπρος μαζί με το χωριό του».

Και ενώ οι στρατηγοί κατεγίνοντο εις την αναδιοργάνωσιν του Ραδοβυζίου και δημιουργίαν νέας τάξεως, έφθασεν εις αυτούς είδησις ότι εκινούντο εξ 'Αρτης προς το Κομπότι Τουρκικά στρατεύματα υπό τον Ομέρ Βρυώνην και υπήρχε φόβος να υποστούν εκ των νώτων επιθέσιν. Ανησυχήσαντες από την είδησιν αυτήν απεφάσισαν να επιστρέψουν εις τας

έδρας των, αφού αφήσαν εις το Βελετζιόν τμήμα εκατόν ανδρών υπό έναν αξιωματικόν, ο Ι. Ράγκος δια τα 'Αγγραφα ο Γρ. Λιακατός δια τον Κλινοδόν και Τσόγκας, Καραγιαννόπουλος, Κ. Οικονόμου δια το Ζηρόμερον. Δεν είχαν όμως προφθάσει κατά την οπισθοχώρσιν των να εισέλθουν εις τον Βάλτον, όταν εις θέσιν Χελώνα Κλειδίου τους κατέφθασε εκ Κομποταίου ο Ομέρ Βρυώνης με σημαντικήν δύναμιν Τουρκοβανικού Στρατού και τους ηνάγκασε να απομακρυνθούν

ταχύτερον. Με την οπισθοχώρησιν αυτών προς τον παρακείμενον Βάλτον, σύσσωμον σχεδόν το Ραδοβύζι, το οποίον εδοκίμασε τους ληστρικούς σκοπούς της εκδικητικής αυτής εκστρατείας και είχεν υποστή κατ' το δήμερον της εκεί παραμονής των ορπαγάς και λεηλοσίας, εξεσηκώθη εναντίον των και τους εκυνήγησε μέχρι της Χελώνας, πολεμώντας αυτούς, ότε επενέβησαν οι Τούρκοι και συνέχισαν την καταδίωξιν των.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

συνέχεια από το προηγούμεν.

Ήτο τοιαύτη η κατακραυγή των Ραδοβυζιτών κατά των στρατηγών ώστε μόνον είκοσι οικογένειαι δεν έλαβον μέρος εις την καταδίκην.

Την υποδοχήν αυτήν, εία τας καλὰς των πράξεις και προθέσεις ομολογούν και οι ίδιοι εις την από 17ης Ιουνίου έκθεσιν των προς τον Μαυροκορδάτου γράφοντες... εις τοιαύτην περίστασιν και οι άσφατοι Ραδοβυζιώται ηνώθησαν μετ' αυτών (εννοούν τους Τούρκους) παρεκτός των Φιλελευθέρων και ειλικρινών Κώστα Οικονόμου Πάνου Στούμπου και είκοσι πεπου άλλων οικογενειών οι οποίοι πήγαν με τους ημετέρους.

Και ενώ οι στρατηγοί καταδιωχθέντες από Τούρκους και εντυπίους κατήρχοντο τον Βάλτον προς το Ξηρόμερον, ο Μαυροκορδάτος μη γνωρίζων τούτο, την 10ην Ιουνίου από το Μεσολόγγι αποστέλλει

Σκουληκαριάς, ο Κώστας Σιδάμης σπλαρχηγός του Αποκούρου και με μ'κράν καθυετέρων ολίγων ημερών ο Σουλιάτης σπλαρχηγός Ιωάννης Σούκας, από δε τα Άγραφα ο στρατηγός Ιωάννης Ράγκος, ο Σωτήρης Κοτσιμάνης ο Αραπογιάννης και άλλοι. Η εισβολή εις το Ραδοβύζι έγινε από δύο σημεία. Το Σύντεκνον Βάλτου και τα Κανάλια Γαβρούγου. Εν συνεχεία διήλθεν τον Αχελών εις θέσιν Μερόκοβον ο στρατηγός Νικ. Στουρνάρης αρχιμα'αλός Ασπροποτάμου και κατόπιν αυτού ο Γεηγόρης Λακατάς του Κλινισού, με 600 περίπου άνδρας και κατέλαβον τα χωρία, Μήγερη, Μεσαούντα, Κάφολα την Τζουμέρκων. «Την 12ην Αυγούστου» γράφει ο Ν. Κοσμοπούλης «έκαψαν τα χωρία και κατεδάφισαν και εμπάζεψαν όλην την περιουσίαν των κατοίκων εις την Σκουληκαριάν. Έπειτα κατέφθα-

σαν και από τα Άγραφα και έγινε γης Μαριάν, όλα αυτά με σημαίαν Εθνικήν».

Εδώ εξέπασε το πείσμα της εκδικήσεως κατά των Ραδοβυζιτών οι οποίοι είχαν ακολουθήσει τον Καραϊσκάκη κατά τον Απρίλιον εις την εκστρατείαν της Θεσσαλίας και έπειτα διά το ξησίκωμα των κατά των στρατηγών, τον Ιούνιον διου έτους. Η φανία των στρατηγών ήτο πρωτοφανής. Δεν έμεινε σπήλι όρθιο, καλύδα χωρίς να καή, ζώα και οικοσκευαί σπιτιών χωρίς να διαπαργούν και να συγκεντρωθούν εις την Σκουληκαριάν προς διανομήν και ικανοποίησιν των στρατευμάτων του Μαυροκορδάτου. Χαρακτηριστική της καταστροφής ου Ραδοβυζίου είναι και η ομολογία του Ράγκου εις την κάτωθι επιστολήν του, προς τον παλαιόν αρματολόν του Ραδοβυζίου Αθαν. Κασ'ανάν.

συνεχίζεται

Λει εγκυκλίους προς τους κα-
τοίκους Ραδοθυζίου και Τζου-
μέρκων όπως δεχθούν με εν-
θουσιασμόν τα στρατεύματα
του τα οποία εμίσκονται και
κινούνται εις τας περιφέρει-
ων δια να τους απελευθερώ-
σουν. «Ο καιρός της ελευθε-
ρίας ήλθε. Τα Ελληνικά στρα-
τεύματα έλαβον παρά της
Διοικήσεως τας διαταγάς να
έγθουν να σας ελευθερώσουν
και επροχώρησαν εις το Ρα-
δοθύζι. Οι κάτοικοι αυτού
του τμήματος θεδαρωμένοι
από τα κακά της τυραννίας,
έλαβον όλοι τα όπλα υπέρ
της ελευθερίας και εκινήθη-
σαν με τους ελευθερωτάς
των». Αυτά γράφει και προς
τους Τζουμέρκιατας ο Μαυ-
ροκορδάτος χωρίς να γνωρί-
ζει, όταν έγγραφε ότι τα στρα-
τεύματα εκδωχθέντα από ό-
λους τους κατοίκους την ίδι-
αν ημέραν είχαν φθάσει εις
τον Κορδασαράν.

Το ξεσηκωμά των Ραδοθυ-
ζινών επρόκειτο να πληρώση
ακριβά η περιφέρεια αυτή ό-
πως και η των Τζουμέρκων
και Μαϊακασίου. Αποφασίζε-
ται τώρα νέα εκστρατεία με
πρόδηλοι πλέον σκοπόν την
επιβίβασιν των κατοίκων και
την ερήμωσιν των περιφερει-
ών των. Ο Μαυροκορδάτος
δια να εμίσκεται πλησιέστε-
ρα προς την περιχίην των ε-
πιχειρήσεων την 26ην Ιουνίου
αναχωρήσας από το Μεσολό-
γγι εγκαθίσταται εις το Λιγ-
κοθίσι απ' όπου διδει την
διαταγήν της νέας εκστρα-
τείας.

Κατόπιν της αποφάσεως αυ-
τής, την 5ην Αυγούστου 1824
τα Κυβερνητικά στρατεύμα-
τα εκίνησαν δια το Ραδοθύζι
από δύο πλευράς, του Ξηρο-
μέρου και των Αγράφων. Α-
πό το Ξηρόμερον εκίνησαν
ο Κώστας Οικονόμου εκ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

συνέχεια από το προηγούμεν.

Αδελφέ μου κύρ Αθανάσιε σε ασπάζομαι αδελφικώς και σε ειδοποιώ ότι έλαβα το γράμμα σου και εκάταλα, ήξερα τα εδώ διατρέχοντα εκθές έστε λα τον κύριον Κώστα Οικονόμου, τον Γεώργιον Τόην, τον Γεώργακην Ευαγγέλου και τον Μπριστόραν με τριακοσίους και επήγαν και έκαψαν όλα τα ζυγοχώρια και κατέθηκαν και εις το Πέτα καιόντες και σκληρώνοντας, και εγώ με την άλλην δύναμιν εκατέθηκα εις το Κομπότι και έκαυσα όλον τον κάμπον και τον λεηλάτησα, από το μέρος της Σκουληκαριάς και Βελεετζικίου έχω τον Κώστα Κουρκόμπα και Κώστα Μπασιάδα και η αφεντιά σου με αυτό το μπουλούκι όπου είσαι να σταθίτε από

Κανάλια έως τους Αγίους Αποστόλους και έως την Βρεστανίτζαν και να έχητε και φύλαξιν και προσοχήν να μη εμβή κανένα μπουλούκι μέσα, να αγρκιέσαι και με τον Μπασιάδα δια κάθε τι, να πάρης και όσους Ροδοδουζινούς είναι εις το Αγραφιώτικόν, με τας φαμελίαντων να έλθουν μαζί σου, να πάρουν τα καλαμπόκια των και όμορφα αυτού δια κάθε δουλειά, ότι χαμπέρι πάρης ευθύς να μου στείλεις και έμένα, με ηξεύρεις απ' εδώ έως το λιθάδι το Συγγενιώτικον. Εγώ σου έγγραφα από τα προχθές να κάμης έτσι, όμως δεν ηξεύρω διατί δεν ηκολούθησες το πως δεν είναι κόσμος αδελφέ. Τι να κάμμεν, με την βοήθειαν του θεού ελπίζω να απολαύσωμεν του ποθουμένου.

Τη 19 Αυγούστου 1824
Συγγένα»

Δια την καταστροφήν του Ροδοβύζου γράφει και η εφημερίς του Μεσολογγίου «Ελληνικά Χρονικά» της 23 Αυγούστου 1824. «Ο στρατηγός Ράγκος έβαλεν εντελώς εις πράξιν τας διαταγάς όπου είχε λάβει εσήκωσεν όλον τον κόσμον από το Ροδοβύζι και ερήμωσε τον τόπον». Αφού μετέβαλαν το Ροδοβύζι εις ερείπια μετέθησαν εις τα Τζουμέρκα, όπου ενωθέντες με τους Ν. Στουρνάρην και Γρ. Λιακωτάν επροχώρησεν και κατά το τέλος Αυγούστου εστρατοπέδευσεν εις «Σταυρόν», θέσιν υψηλήν μεταξύ των χωρίων, Βουργαρελίου, Θεοδωριανών και Λειψούς (Αθανασίου).

συνεχίζεται

ε 5/9/1984 ε

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

συνέχεια από το προηγούμεν.

Ο Ομέρ Βρυώνης παρακολούθων από την Άρταντας κινήσεις αυτές των στρατηγών, ενίσχυσε την φρουράν Βουργαρελίου δι' 800 ανδρών η οποία ακολούθως εκεί κατέλαβε τα γύμνα του Βουργαρελίου υψώματα χωρίς να έχη σκοπόν επιθέσεων κατά των Ελλήνων. Ήθελε ο Ομέρ Βρυώνης όστις πληροφόρηθη τους σκοπούς της εκστρατείας των στρατηγών κατά το πέρασμα των από το Ραδοβύζι, να τους σταματήσει εκεί εις τον «Σταυρόν» και να τους αναγκάση εάν ήτο δυνατόν να στραφούν προς τη Θεσσαλίαν όπου θα ελαφιστά γάγον την περιφέρειαν του αντιπάλου Σούλτζια Κόρτζια Δερβέναγα των Τρικάλων. Παράλληλως και ο τελευταίος ενίσχυε δια τροφίμων τον Σταυρινάρην δια να αποκρούση ενδεχομένην εισβολήν των στρατηγών της Ακαρνανίας, εις την περιφέρειαν του Θεσσαλίου. Αλλ' ο σπελευθερωτικός στρατός του Μαυροκορδάτου ήθελε ληλασία, λάφυρα και φωτιές και δεν ικανοποιείτο από την απραξίαν αυτήν. ΔΕΤΟΙ σπεφεροί-

σθη η ληλασία, παρά των στρατηγών Σταυρινάρη και Ράγκου των χωρών Λεψούς (Αθαμανίου) Μήγερης (Τετρακώμου), Μεσούντης και Κοψόλων και ο εμπρησμός των σπιτιών των κατοίκων. Καθ' ον χρόνον εκάσιντο τα ανωτέρω χωριά ο Γρ. Λιακατάς επροχώρησε προς βορράν σπειραν την καταστροφάν και τον όλεθρον εις τα χωρία Θεοδώριαν, Μελισσουργαί και Πράμαντα τα οποία εληλάτησε και έκαυσε, αρχάς δε Σεπτεμβρίου εισέβαλε εις την Γότισταν. Εκεί άμέσως επετέθη κατά της Τουρκικής Φρουράς οχυρωμένης εις τον Πύργον Παλάσκα και κατέβρωσε να τον καταλάβη και να συλλάβη περί τους 10 αιχμαλώτους μεταξύ των οποίων τρεις θαυμαφόρους, τον ανειμόν του Τάχηρ Αμπάζη, τον Μάνε Λουζάτην και τον Καλέμ Τεπέλένι. Αφού εληλάτησε την Γότισταν επροχώρησε και εις άλλα χωρία του Μαλακασίου επαναστασιωτών τα ίδια. Οι Τούρκοι των Ιωννίνων επροκράτηθησαν από την εμφάνισιν αυτήν του Λιακατά και επικήρησαν με όσους δυνάμεις ηδυνήθησαν να συγκεν-

τρώσουν, εκστράτευσαν εναντίον του. Αλλά μόλις εξήλθον των Ιμαννίνων εσκέφθησαν ότι ήτο δυνατόν εις την πόλιν την οποίαν αφήσαν ανυπεράσπιστον, να κινδυνεύσουν οι οικογένεια των από άλλα Ελληνικά στρατεύματα και ταχέως επέστρευσαν. Δια την επιστροφάν των βρήκαν δικαιολογίαν όπως κατηγορήσουν τους Ιωαννίτας ότι διήθεν ηττοίμοζον επανάστασιν και δι' αυτόν τον λόγον ηναγκάσθησαν να επιστρέψουν. Ηξίωσαν δε από αυτούς όπως αποστείλουν αντιστοιχείαν και συστήση εις τον Λιακατάν να απετραβηχθή από την περιφέρειαν δια να μη υποστούν οι Ιωαννίται παρά των Τούρκων αντίποινα. Ο Λιακατάς εδέχθη την παράκλησιν των Ιωαννιτών και ανεχώρησε επιστρέφων δια Τρουμέρκων προς συνάντησιν των στρατηγών. Εις την Γότισταν παρέμειναν όλίγα οικογένεια οι δε άλλα ηκολούθησαν μέχρι τινος του Λιακατά και ύστερον διεσκορπίσθησαν και εκρύβησαν εις διάφορα άλλα χωρία προς αποφυγήν αντιποίνων εκ μέρους των Τούρκων. συνεχίζεται

28/9 / 1984

9

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

συνέχεια από το προηγούμεν.

Κατά την επιστροφήν του εκ Μαλακασίου, ο Λιακατάς είδε τα στρατεύματα των στρατηγών απρατούντα επί ημέρας εις την θέσιν «Σταυρός». Κατηγόρησε τότε τους αρχηγούς των δι' έλλειψιν θάρρους και γενναιότητος και τους εξήγγησε τον κίνδυνον τον οποίον διέτρεχον εκ της απραξίας και της ανισομνίας των, εάν ενισχύετο η Φρουρά Βουργαρελίου και δι' άλλων εξ' Αρτης δυνάμεων. Οι καλομαθημένοι από την καλήν απόδοσιν της λεηλασίας του Ραδοβυζίου και χωρικών τινων των Τζουμέρκων άνδρες του στρατεύματος των στρατηγών ενεθαρρύνθησαν από τας εξηγήσεις του Λιακατά και αποφάσισαν αυτοθούλως να επαναλάβουν το έργον της λεηλασίας. Ούτω την νύκτα της 21 προς 22ην Σεπτεμβρίου ομάδες εξ αυτών μετέβησαν εις τα άνωθεν του Βουργαρελίου θερινά λειβάδια όπου έβοσκον τα ποιμνία των κατοίκων και διήρπασαν μεγάλον αριθμόν

προβάτων. Οι ποιμένες έτρεξαν άμέσως και ειδοποίησαν τον Κουτσάμπασην του Βουργαρελίου και τότε ωπλισμένοι κάτοικοι ως και Τούρκοι εκ της Φρουράς ετέθησαν εις καταδίωξιν των κλεπτών στρατιωτών και όταν τους κατέφθασαν ήρχισαν εκατέρωθεν να ανταλλάσσωνται πυροβολισμοί. Έτσι εκ του επεισοδίου αυτού εγενεκεύθη ο πόλεμος μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων την πρωίαν της 22ας Σεπτεμβρίου 1824 εις την περιοχήν Βουργαρελίου όστις διήρκεσε επι πολλές ώρας. Οι κάτοικοι Βουργαρελίου οι οποίοι έτρεξαν προς απελευθέρωσιν των ποιμνίων των όταν είδον ότι η σύγκρουσις έλαβεν έκτασιν επέστρεψαν εις το χωριό των, οι δε Τούρκοι αφού εξήλθεν όλη η δύναμις της Φρουράς ήναγκάσθησαν να εξκολουθήσουν την μάχην. Κατά την πορείαν αυτής οι Έλληνες ήρχισαν να έχουν τραυματίας και νεκρόν τον Καπετάν Κώσταν Κεχρινιώτην, οι Τούρκοι αρκετούς νεκρούς πράγμα το οποίον τους ηνάγκασε

να υποχωρήσουν εις το χωριό και να οχυρωθούν εις τα εκεί λίθινα σπίτια υπό τα οποία οι ακολουθήσαντες αυτούς Έλληνες δεν ηδυνήθηθον να τους απομακρύνουν. Εν τω μεταξύ ήρχισαν να έρχονται και άλλαι Τουρκικαί εξ' Αρτης ενισχύσεις και τότε οι Έλληνες φοβηθέντες κύκλωσιν εγκατέλειψαν το Βουργαρέλι, αλλά και την εκστρατείαν της λεηλασίας και της καταστροφής χριστιανικών ελληνικών περιοχών.

Έτσι την 26ην Σεπτεμβρίου αποφάσισαν να επιστρέψουν εις τας έδρας των, ο Γρ. Λιακατάς εις Κλινισόν, ο Στουρνάρης μέσω Βρεστενίτης εις Ασπροπόταμον και ο Ιωάν. Ράγκος εις Βατοανάν Αγράφων. Ο Ομέρ Βρυώνης διοικών ο ίδιος τη Φρουράν Βουργαρελίου ετέθη εις καταδίωξιν των στρατευμάτων της Ακαρνανίας τα οποία ακολουθών κατά πόδας υπεχρέωσε μέσω Ραδοβυζίου να επιστρέψουν εις Κορβασαράν.

Τέλος

